

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Den Haag, 2 april 2014

Betreft: Internetconsultatie Beleidsvisie gegevensdeling en privacy in het sociaal domein
Referentie: LCR/14-0041/GM/ER

Geachte heer/mevrouw,

Graag maakt de Landelijke Cliëntenraad (LCR) gebruik van de gelegenheid te reageren op de internetconsultatie over de beleidsvisie zorgvuldige gegevensdeling over sectoren heen in het kader van de decentralisaties. Het verbaast de LCR dat bij een consultatie over de visie over gegevensuitwisseling van burgers/cliënten in het sociaal domein, organisaties van burgers/cliënten niet officieel zijn benaderd om een reactie te geven.

In de door u geschreven visie worden veel vragen gesteld die aan de orde zijn bij gegevensbeheer en uitwisseling. De gemeente wordt in het kader van de beleidsontwikkeling geacht hier antwoorden op te geven. De LCR mist hierbij een minimumkader van de rijksoverheid.

Meer zekerheid voor burgers/cliënten?

In de beleidsvisie wordt op pagina 14 aangegeven: "Het is van belang dat er vanuit het Rijk richtinggevend en duidend wordt opgetreden om vanuit vaststaande juridische kaders, in samenwerking met de gemeente, een meer eenvormige praktijk te ontwikkelen die burgers en professionals meer zekerheid biedt en tot een grotere transparantie van dienstverlening leidt".

Wat betreft de LCR gaat het niet om **meer** zekerheid maar om de **zekerheid** dat er zorgvuldig met onze gegevens wordt omgegaan. Op dit moment is die zekerheid er niet voor cliënten en burgers. Dat blijkt uit diverse rapporten van de inspectie SZW. In een aantal onderzoeken heeft deze inspectie laten zien dat er op het terrein van SUWI bij gemeenten sprake is van gebrekkige beveiliging van persoonsgegevens. Wij houden ons hart dan ook vast nu gemeenten nog meer gegevens moeten gaan uitwisseling in het kader van de uitvoering van de drie decentralisaties.

Wie ziet toe op toepassing privacywetgeving bij gemeenten?

De LCR vraagt zich af hoe erop wordt toegezien en afdgedwongen dat er zorgvuldig met de gegevens van burgers wordt omgegaan.

Naar aanleiding van de bevindingen van de Inspectie SZW is er bij de Landelijke Cliëntenraad weinig tot geen vertrouwen in de werkwijze van gemeenten als het gaat om de bescherming van persoonsgegevens.

- **Bezoekadres**

Landelijke Cliëntenraad
Bezuidenhoutseweg 60
2594 AW Den Haag

- **Postadres**

Landelijke Cliëntenraad
Postbus 95966
2509 CZ Den Haag

- Tel. 070 – 34 99 790
- e-mail: info@lcr-suwi.nl
- www.landelijkecliëntenraad.nl

De inspectie SZW maakt duidelijk dat met betrekking tot Suwinet de gemeenten zich niet zichtbaar hoeven te verantwoorden. Hierdoor hebben de overige SUWIPartijen (en ook niet-SUWIPartijen) die gegevens via Suwinet uitwisselen en zich wel over het gebruik van Suwinet moeten verantwoorden geen zicht op de stand van zaken bij gemeenten. De LCR vindt dit een grote omissie die moet worden vermeden in het kader van gegevensuitwisseling

Op pagina 18 van de visie staat: "Een bijzonder aspect waarmee de gemeente rekening moet houden bij vormgeven en uitvoeren van haar beleid zijn de regels die gelden voor gegevensuitwisseling in verband met het waarborgen van de privacy van de burger. Deze vloeien voort uit de Wet Bescherming Persoonsgegevens, die ook van toepassing is op gemeenten, en ook uit specifieke afspraken over gegevensdeling die zijn neergelegd in de materiewetten.

De verantwoordelijkheid voor de gegevensuitwisseling ligt bij de gemeente. De gemeente is de spil zowel in het hulpverleningsproces als in de gegevensuitwisseling. Over de wijze waarop, het college van B&W aan deze verantwoordelijkheid invulling geeft is het college verantwoording verschuldigd aan de raad."

De LCR vraagt zich af of gemeenteraden wel voldoende in staat zijn toe te zien op de uitvoering en de bescherming van de privacy. Zij staan te ver af van de uitvoering en kunnen deze slecht toetsen. Als de gemeenteraad deze rol heeft dan moet een manier worden gevonden waarop de gemeenteraad dat ook *goed* kan doen. De LCR mist aandacht voor het versterken van de kennis en mogelijkheden van de gemeenteraad.

De LCR mist ook aandacht voor een rol voor cliëntenraden. Op een thema als privacy mag een rol voor lokale cliëntenraden (op terrein van WMO, Jeugdwet en Participatiewet) niet ontbreken.

De LCR vindt dat de gemeente zijn beleid inzake het waarborgen van de privacy van burgers moet voorleggen aan cliëntenraden voor advies én dat zij zich in deze ook aan de cliëntenraden dienen te verantwoorden. Cliëntenraden kunnen bij hun achterban toetsen of de regels worden geschonden.

Rechten van de burger

Op pagina 17 staat: "Gemeenten moeten een actief beleid voeren om burgers te wijzen op hun rechten met betrekking tot gegevensverwerking door betrokken partijen". Dat klinkt mooi maar wie ziet erop toe dat gemeenten dit ook doen? In het SUWI-domein is de burger niet of nauwelijks op de hoogte van de gegevensuitwisseling en het correctierecht.

Het verzamelen van informatie en persoonsgegevens gebeurt met toestemming van de burger.

De burger moet er dan vanuit kunnen gaan dat de gemeente zorgvuldig met zijn informatie omgaat. Als de burger bevraagd wordt is dat het moment om de burger mondeling en schriftelijk te informeren over het beleid met betrekking tot privacy en mogelijkheden voor correctie.

Maar ook over de nieuwe ombudsfunctie en hoe de burger kan zien dat zijn gegevens zijn geraadpleegd. Dat moet niet bij één keer blijven. De burger moet met grote regelmaat op zijn rechten in deze worden gewezen.

De beste oplossing is: burgers die hun eigen plan of dossier beheren en dus zelf als burger bepalen wie welke informatie krijgt. Dit uitgangspunt zou sterker in de visie opgenomen moeten worden.

Als een signaal niet terecht blijkt, is het inderdaad van belang dat dit uit het systeem wordt verwijderd. In de visie wordt in dit verband gesproken over 'na verloop van tijd'. Dit vindt de LCR veel te vaag. Een onterecht signaal dient onmiddellijk op verzoek van de burger of nadat is vastgesteld dat dit onterecht is te worden verwijderd.

Krachtiger beleid van het Rijk nodig

Maar wat nu als de gemeente niet zorgvuldig met de gegevens van burgers omgaat? Welke mogelijkheden zijn er dan om de noodzakelijke zorgvuldigheid af te dwingen? Klagen bij een ombudsman - en dan? Een signaal naar de overheid - en dan? Wanneer wordt de noodzaak gevoeld of is de tijd rijp voor wetgeving. En hoe lang duurt het dan nog voordat deze wetgeving van kracht is?

We constateren al geruime tijd dat de Inspectie SZW signaleert dat de beveiliging van persoonsgegevens bij gemeenten bij gegevensuitwisseling in het kader van Suwinet gebrekkig is. Maar het ministerie van SZW zoekt nog naar mogelijkheden om verbetering af te dwingen. Bestuurlijk gebrek aan daadkracht, waar ook deze visie geen vooruitgang in brengt. Het organiseren van het verkrijgen van inzicht in de praktijk zonder stappen te kunnen nemen om verbetering af te dwingen is het realiseren van een papieren tijger. Dat scheidt verwachtingen die niet kunnen worden waargemaakt.

Het ontwikkelen van een zorgvuldig protocol is mooi. Maar het is nog belangrijker dat er ook op wordt toegezien dat de protocollen worden gebruikt.

In het protocol moet, op basis van de criteria van noodzaak, subsidiariteit en proportionaliteit, ook worden geregeld wie welke gegevens mag inzien. Er moet iemand worden aangewezen die medewerkers toegang verleent tot gebruik van gegevens en dit ook registreert. Waarbij alleen toegang tot die gegevens dient te worden verstrekt die de medewerker in het kader van zijn taken nodig heeft. En natuurlijk dient de toegang tot gegevens te worden ingetrokken als de medewerker uit dienst gaat of een andere functie aanvaardt.

Dit klinkt logisch maar dat is het helaas niet. Toezicht op deze taken is dan ook dringend gewenst. De verantwoordelijkheid voor privacy is geen decentrale keuze en er hoort centraal op te worden toegezien.

In de visie wordt gewezen op de noodzaak voor experimenteren in het kader van preventie. Daarbij wordt opgemerkt dat niet is uit te sluiten dat een methode die in eerste aanleg de privacy van burgers te veel schaadt, na enkele ontwikkelstapen wel werkbaar te maken is binnen de geldende privacykaders. De LCR vindt dat hier de deur wagenwijd wordt opengezet naar het met voeten treden van de privacy. De LCR is van mening dat experimenteren niet mag betekenen dat de privacy mag worden geschonden. Ook experimenteren moet privacyvriendelijk gebeuren. En dat kan ook (privacy bij design). Risico is als je privacy loslaat bij experimenten dat daarna het weer waarborgen van privacy ingewikkeld wordt.

De LCR is van mening dat onze digitale infrastructuur schreeuwt om een overheid die onze privacy vooropstelt. De LCR pleit dan ook voor een stevige aanpak. Een privacyautoriteit als een zelfstandig en wettelijk verankerd bestuursorgaan, waarin ook burgers plaatsnemen.

Een autoriteit die ook zijn tanden kan laten zien. De voorgestelde ombudsfunctie om signalen op te vangen is onvoldoende om onze privacy te beschermen.

met vriendelijke groet,

Gerrit van der Meer
Voorzitter

Samenstelling Landelijke Cliëntenraad

- **Landelijke cliëntenorganisaties:** Vakcentrale voor Middengroepen en Hoger personeel / Christelijk Nationaal Vakverbond (MHP/CNV), Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met lichamelijke beperkingen), Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, publieke sector), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, private sector), Landelijke Vereniging van Arbeidsongeschikten (LVA), Samenwerkingsverbanden Landelijk Overleg Minderheden (LOM), Landelijk Platform GGZ/LOC, Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met verstandelijke beperkingen),

- **vertegenwoordigers van cliëntenraden:** cliëntenraden SVB en UWV.

- **vertegenwoordigers van de gemeentelijke cliëntenparticipatie:** Landelijk overleg cliëntenraden Sociale Zekerheid (LocSZ), Landelijk overleg cliëntenraden Sociale Zekerheid/cliëntenraden G4, vertegenwoordiger Dak- en thuislozen.

Adviseur: Mobility.